

Анотація

Михалюк О. В. Правове регулювання виконання зобов'язання третьою особою. — Стаття.

У статті досліджується специфіка правового регулювання виконання зобов'язання третьою особою. Автором запропоновано розширити підстави виконання зобов'язання третьою особою за законом.

Ключові слова: виконання зобов'язання третьою особою, право вимоги, кредитор, боржник, небезпека втратити право на майно боржника.

Аннотация

Михалюк О. В. Правовое регулирование исполнения обязательства третьим лицом. — Статья.

В статье исследуется специфика правового регулирования исполнения обязательства третьим лицом. Предлагается расширить основания исполнения обязательства третьим лицом по закону.

Ключевые слова: исполнение обязательства третьим лицом, право требования, кредитор, должник, опасность утратить свое право на имущество должника.

Summary

Mykhaluk O. V. The legal regulation of liability fulfillment by the third party. — Article.

The specifics of legal regulation of liability fulfillment by the third party are examined in the article. It is offered to expand the grounds of liability fulfillment by the third party in accordance with the law.

Keywords: liability fulfillment by the third party, the right to claim, creditor, debtor, the danger to lose the right to the property of the debtor.

УДК 347.78.023

А. А. Кетрарь

СУБ'ЄКТИ АВТОРСЬКИХ ВІДНОСИН

Авторське право в сучасних умовах — умовах ринкового господарювання, численних творчих та науково-технічних досягнень є однією з найбільш значущих й динамічних галузей права. Але досі авторські відносини врегульовані низкою розрізнених нормативних актів, які далеко не в усьому відповідають один одному. Ця обставина значно ускладнює подальший розвиток авторських відносин. Тому теоретичне дослідження більшості питань авторського права, у тому числі питання щодо кола суб'єктів авторських відносин та їх правового статусу, є вчасним та актуальним, оскільки дає можливість врахувати у законодавчій практиці висновки та пропозиції, які стають результатом таких досліджень, і тим самим прискорити адаптування вітчизняного законодавства до найкращих моделей, що склалися у світі.

Сформульовані в статті теоретичні висновки ґрунтуються на загальних досягненнях юридичної науки, в тому числі на результатах досліджень таких вітчизняних та зарубіжних науковців, як Б. С. Антимонов, М. В. Гордон, О. В. Дзера, В. С. Дроб'язко, Р. В. Дроб'язко, В. Я. Іонас, Д. Ліпцик, М. І. Нікітіна, В. І. Серебровський, Є. А. Суханов, Є. А. Флейшиць та ін. Вивчення та аналіз праць цих науковців дали змогу визначити й оцінити стан

досліджуваної проблеми, виявити та проаналізувати питання, що постали на сучасному етапі у досліджуваній сфері.

Метою дослідження є комплексний науково-теоретичний аналіз суб'єктів авторських відносин, визначення їх правового статусу та об'єму правосуб'єктності.

Відповідно до ст. 435 ЦК України та ст. 7 Закону України «Про авторське право і суміжні права» первинним суб'єктом авторського права є автор твору, тобто фізична особа зазначена звичайним способом як автор на оригіналі або примірнику твору, за відсутності доказів іншого. Стаття 1 Закону визначає автора як фізичну особу, творчою працею якої створено твір.

Коло суб'єктів авторського права визначено чинним законодавством, окрім авторів творів, які є первинними суб'єктами авторського права, ст. 7 Закону відносить до них спадкоємців та осіб, яким автори чи їх спадкоємці передали свої авторські майнові права, тобто похідних суб'єктів, які набувають майнових прав на твір за законом або за договором. А отже, поняття «суб'єкт авторського права» є значно ширшим за поняття «автор твору». Як справедливо стверджує М. І. Нікітіна, суб'єктом авторського права є особа, якій належить авторське право у цілому чи в окремії його частині [1, 15].

Суб'єктами авторського права можуть бути як фізичні, так і юридичні особи, в той час як автором твору може бути лише фізична особа. З цього приводу Делія Ліпчик зазначає: «Створювати інтелектуальні твори здатні тільки фізичні особи, так як вчитися, думати, оцінювати, створювати літературні, музичні та інші художні твори — всі ці дії здатна здійснювати лише людина» [2, 106].

Визнання особи суб'єктом авторського права в першу чергу пов'язано з результатом творчої діяльності, тобто створенням твору. При цьому не має значення, чи вийшов твір у світ або знаходиться у вигляді рукопису, ескізу або в іншій об'єктивній формі. Іншими словами, закон не вимагає завершеності твору і обов'язкової його публікації. А отже, значення мають інші умови: твір має бути підсумком творчої діяльності, мати об'єктивну форму вираження, що дозволяє відтворювати даний твір.

Створити твір, а отже бути автором може будь-яка людина, незалежно від статі, віку, національності, громадянства тощо. Аналізуючи історичний розвиток авторського права і його сучасний стан, ми можемо переконатися в тому, що відомо безліч випадків, коли зовсім юні особи створюють високохудожні твори, які використовуються суспільством поряд із творами повнолітніх осіб, а отже, на них поширюються всі норми, що регулюють авторські правовідносини.

Спираючись на вищезазначене, постає питання про співвідношення загальної цивільної дієздатності зі здатністю людини до творчої діяльності.

Згідно зі ст. 30 ЦК України, цивільною дієздатністю фізичної особи є здатність своїми діями набувати для себе цивільних прав і самостійно їх здійснювати, а також здатність своїми діями створювати для себе цивільні обов'язки, самостійно їх виконувати та нести відповідальність у разі їх невиконання. Цивільну дієздатність має фізична особа, що усвідомлює значення своїх дій та може керувати ними.

Що ж стосується здатності людини до творчої діяльності, то, на нашу думку, більш вдалим є застосування поняття творчоздатності, тобто здатності людини бути автором. А здатність бути автором якогось творіння не залежить а ні від віку, а ні від усвідомлення своїх творчих дій. Проте слід мати на увазі, що можливість здійснювати майнові права на твори науки, літератури і мистецтва виникає з 14 років. Але необхідно зазначити, що підліток здійснює лише авторське право на твір, створений власною творчою працею, якщо ж авторське право перейшло до нього у порядку правонаступництва від інших осіб, здійснення його можливо лише за участю законних представників [1, 18]. Щодо малолітніх осіб, то вони мають лише право авторства та можуть здійснювати особисті немайнові права на результати творчої діяльності, що охороняються законом; майновими правами зазначених осіб розпоряджаються їх законні представники.

Суб'єктами авторського права визнаються також іноземні громадяни, у разі, якщо твір знаходиться у будь-якій об'єктивній формі або вперше вийшов у світ на території України. Згідно з ст. 3 Закону авторське право поширюється у тому числі на твори, які вперше були опубліковані на території іншої країни, але після цього протягом 30 днів оприлюднені в Україні незалежно від громадянства і місця постійного проживання автора. Необхідно також відзначити, що після приєднання до Бернської конвенції з охорони авторських прав Україна, відповідно до її положень, надає громадянам інших країн — учасниць Конвенції таку саму охорону авторських прав, як і власним громадянам.

Найчастіше твір створюється в результаті творчої діяльності однієї особи — письменника, композитора, художника тощо. Але твори науки, літератури і мистецтва часто створюються завдяки творчій праці кількох осіб. У таких випадках має місце так зване співавторство.

Відповідно до ст. 13 Закону співавторами є особи, спільною творчою працею яких створено твір.

Е. А. Суханов зазначає, що співавторство породжує факт створення твору спільною творчою працею декількох або багатьох осіб [3, 289].

Отже, мова йде не тільки про спільний характер праці, ключовим постає саме ознака творчості, а надання різного роду технічної, організаційної або іншої допомоги при створенні твору не може служити підставою для визнання співавторства.

Спільна творча діяльність може скластися на будь-якій стадії створення твору: майбутні автори можуть спільно почати роботу і довести її до кінця; один може допомогти іншому завершити роботу; деякі із співавторів можуть працювати над удосконаленням твору, створеного іншими; одні можуть продовжити роботу, розпочату іншими і т. д. [1, 28]. Окрім цього, не впливає на визнання особи співавтором твору і обсяг творчої праці кожного з авторів, таким чином, достатньо мінімального творчого вкладу для визнання особи співавтором та придбанням у зв'язку з цим відповідних прав на твір.

Однак необхідно відзначити, що обсяг прав співавторів в деяких випадках не є однаковим. Такі права, як право на авторство, право на охорону авторсь-

кого права від порушення з боку третіх осіб, належать кожному із співавторів в рівній мірі, незалежно від ступеня участі у створенні твору, інші, такі як право на авторську винагороду за використання твору, можуть належати співавторам не в однаковому розмірі і визначатися угодою, в залежності від обсягу творчого внеску кожного з них.

Спільність праці співавторів іноді виражається в об'єднанні творчого процесу. Приміром такого співавторства є деякі праці І. Ільфа і Є. Петрова: один з них сидів за печатною машинкою і обидва «думали вголос», створюючи розділ роману. Однак співавторство може проходити і в інших формах спільної творчості, співавтори можуть попередньо обговорювати загальні ідеї, план твору, розподіляти між собою частини роботи, а потім спільно або взаємно редагувати готові фрагменти, глави, розділи тощо [4, 66].

Окремим видом творів, створених у співавторстві, є інтерв'ю, тому що у даному випадку авторські права належать як особі, яка його проводить, так і особі, яка відповідає на поставлені запитання, а отже, за відсутності закріплення в договорі інших умов зазначені особи розглядаються як співавтори. Відповідно до ст. 13 Закону опублікування запису інтерв'ю допускається лише за згодою особи, яка дала інтерв'ю.

Цивільно-правова теорія встановлює два види співавторства: роздільне та нероздільне. Цей поділ встановлює ст. 436 ЦК України та ст. 13 Закону, в яких говориться, що авторське право на твір, створений у співавторстві, належить всім співавторам незалежно від того, чи утворює такий твір одне нерозривне ціле або складається із частин, кожна з яких має самостійне значення.

Роздільним зветься співавторство, в якому складові частини твору чітко визначені і відомо, хто із співавторів створив ту чи іншу частину. Отже, відмінними ознаками роздільного співавторства можна назвати можливість самостійного використання частин твору, а також можливість визначення того, хто з учасників спільної праці створив кожен з цих частин.

Прикладом роздільного співавторства є співавторство осіб, що створюють музично-драматичні твори. Дуже часто роздільне співавторство зустрічається і в творах наукової літератури, на сьогодні значна частина підручників створюється колективом вчених, у таких випадках у підручнику обов'язково вказується ким з вчених написаний той чи інший розділ або глава.

Необхідно звернути увагу на те, що від роздільного співавторства слід відрізняти спільне використання творів, що створені незалежно одне від одного і хоча й взаємопов'язані, однак, не настільки, щоб скласти єдиний твір [5, 93]. Прикладом спільного використання творів можуть бути ілюстрації до книжок тощо.

Що стосується нероздільного співавторства, то воно має місце тоді, коли неможливо виділити працю кожного співавтора. Зазначену законом умову можливо доповнити й кількома іншими: співавторство буде нероздільним, якщо твір складається з частин, які не мають самостійного значення, а також якщо він включає частини, що мають самостійне значення, але кожна частина створювалася всіма авторами спільно [6, 102].

Нероздільне співавторство може зустрічатися як у літературі, так і в мистецтві, науці. Цей вид співавторства знаходить своє відображення, як уже згадувалося вище, у творах І. Ільфа та Є. Петрова; наукова робота І. В. Новицького і Л. А. Лунца «Общее учение об обязательствах» також є прикладом нероздільного співавторства.

На думку М. В. Гордона, кожний з співавторів нероздільного твору має право лише на долю в майнових та особистих правах на твір [7, 43]. На нашу думку, такий висновок було зроблено М. В. Гордоном ще за часів радянського законодавства і на сьогодні не відповідає сучасним положенням авторського права. Тому слід підкреслити, що як у разі роздільного, так і у разі нероздільного співавторства кожен з співавторів має авторське право на твір у цілому, але у випадку роздільного співавторства кожен з співавторів має право на створену їм частину твору. Так, згідно з п. 2 ст. 13 Закону, якщо твір, створений у співавторстві, складається з частин, кожна з яких має самостійне значення, то кожен із співавторів має право використовувати створену ним частину твору на власний розсуд, якщо інше не передбачено угодою між співавторами.

Співавторство може виникати при створенні будь-яких творів, але для визначення твору як такого, що створений у співавторстві, потрібне існування певних умов, а саме:

— по-перше, спільна праця кожного із співавторів повинна мати творчий характер. Отже, як згадувалося раніше, надання будь-якої технічної, організаційної, матеріальної або іншої допомоги, не дає підстав для претендування на співавторство. Не може визначатися співавторством і випадок, коли, наприклад, одна особа розповідає сюжетну лінію, зміст твору, висловлює власні погляди, а інша просто все це записує;

— по-друге, твір створений спільною творчою працею співавторів, повинен бути єдиним цілим, тобто таким, що не може існувати без складових частин, як ціле. Але у випадках, коли має місце поєднання декількох форм творчості: слова, звуку, зображення тощо, кожна з частин твору, створена у певній формі, може використовуватися окремо та мати самостійне значення;

— по-третє, творча співпраця авторів має бути добровільною та здійснюватися в результаті домовленості між співавторами;

— по-четверте, винагорода за використання твору належить співавторам у рівних частках, якщо в угоді між ними не передбачається інше (ст. 13 Закону).

За загальним правилом майнові права інтелектуальної власності на твір спливають через сімдесят років після смерті автора, які відраховуються з першого січня року, наступного за роком, коли відбувся зазначений юридичний факт (ст. 446 ЦК України, ст. 28 Закону). А у випадках коли твір був створений у співавторстві — аналогічно, але після смерті останнього із співавторів, який пережив інших співавторів.

Суб'єктами авторських відносин є також особи, які створили твір у порядку виконання службових обов'язків чи службового завдання роботодавця — автори службових творів. У даному випадку особисте немайнове право на службовий твір належать його автору. В свою чергу, виключне право на викорис-

тання твору, яке охоплює усі майнові права автора, належить роботодавцю, тобто фізичній або юридичній особі, з якою автор перебуває у трудових відносинах, якщо інше не передбачено трудовим договором (контрактом) та (або) цивільно-правовим договором між автором та роботодавцем.

Щодо розміру та порядку виплати авторської винагороди за створення і використання службового твору, то відповідно до ст. 16 Закону він встановлюється договором між автором та роботодавцем.

Суб'єктами авторських відносин визнаються не тільки творці оригінальних творів, а й автори похідних творів, тобто перекладів, переробок тощо.

На думку Делії Ліпчик, автор похідного твору (адаптації, перекладу або будь-якої іншої переробки) є первісним власником права на нього, без шкоди для авторського права на оригінальні твори [2, 108].

Згідно зі ст. 20 Закону, перекладачам і авторам інших похідних творів належить авторське право на здійснені ними переклад, адаптацію, аранжування або іншу переробку, але користування авторським правом на похідні твори можливе лише за умов дотримання прав автора, твір якого зазнав даних переробок.

Необхідно, однак, додати, що, наприклад, автор та перекладач твору користуються авторським правом на окремі об'єкти — оригінальний твір і переклад, тому подальше використання перекладу буде допускатися за згодою саме перекладача, який постає первісним суб'єктом авторського права на похідний твір — переклад. З цього приводу логічним є положення п. 2 ст. 20 Закону, який говорить, що авторське право перекладачів і (або) авторів інших похідних творів не перешкоджає іншим особам здійснювати свої переклади і переробки тих самих творів, а отже створювати нові похідні об'єкти авторського права.

Суб'єктом авторського права виступає також автор збірника та інших складених творів — упорядник. Згідно з Законом, упорядникові належить авторське право на здійснені ним підбір і розташування творів та (або) інших даних, що є результатом його творчої праці. Однак необхідно зазначити, що у разі, якщо первісний твір охороняє закон, упорядник повинен одержати згоду володільця прав на твір (автора або його правонаступника), для того щоб використовувати створений на його основі складений твір. Стаття 19 Закону визначає, що упорядник збірника користується авторським правом за умови дотримання ним прав авторів кожного з творів, включених до складеного твору. Отже, упорядники, як первинні суб'єкти авторського права, мають як майнові, так і особисті немайнові права стосовно складених творів, однак ці права розповсюджуються лише на ту частину зазначених творів, яка є результатом їх власної творчої праці.

Щодо авторів, твори яких включені до складеного твору, то вони мають право використовувати свої твори незалежно від складених творів, якщо інше не передбачається авторським договором з упорядником збірника.

Як суб'єкти авторського права виступають видавці енциклопедій, енциклопедичних словників, періодичних збірників, збірників наукових праць, газет, журналів та інших періодичних видань. Згідно з Законом їм належать вик-

лючні права на використання таких видань у цілому, окрім цього, видавець має право на зазначення свого ім'я або вимогу такого зазначення за будь-якого використання зазначених творів.

Законодавство визнає авторське право не тільки за автором твору, а й за його правонаступниками.

В юридичній літературі право автора на твір прийнято називати первісним, тому що воно виникає внаслідок самого факту створення твору автором, в свою чергу, право на твір правонаступника автора — похідним, оскільки воно виникає в результаті переходу до нього прав, які належать автору.

Зміст авторського права похідного суб'єкта перебуває у прямій залежності від змісту прав первісного суб'єкта, але обсяг прав зазначених суб'єктів не є однаковим [8, 87]. Особа, яка отримує похідне авторське право, ніколи не зможе отримати всю сукупність моральних і майнових прав автора твору, тому, за загальним правилом, обсяг прав первісного суб'єкта є значно ширшим за обсяг прав похідного суб'єкта. А отже, шляхом правонаступництва переходять не всі авторські права, а лише їх частина.

З цього приводу О. А. Підпригора зазначає, що суб'єкти авторських прав — не автори — не можуть мати права, які мають автори творів, а особисті немайнові права автора є невід'ємними від нього [9, 549].

В. І. Серебровський вважає, що саме тому, що до правонаступників автора переходять не всі правомочності і не по всіх засобах їх використання, має сенс користуватися поняттями первісного і похідного авторського права [8, 88].

Правонаступництво в авторському праві можливе як при житті автора — на підставі договору, за яким автор передає фізичній, а як показує практика, частіше юридичній особі визначені права на використання твору, в межах терміну встановленого законом або договором; так і в порядку спадкування. Проте необхідно зазначити, що похідне авторське право спадкоємців, у свою чергу, теж може бути передано іншій особі за договором.

Згідно зі ст. 427 ЦК України, ст. 31 Закону майнові права інтелектуальної власності можуть бути передані повністю або частково іншій особі шляхом оформлення авторського договору, в якому вони повинні бути чітко визначені; майнові права, не зазначені в авторському договорі як відчужувані, вважаються такими, що не були передані.

При житті автора твору науки, літератури та мистецтва до правонаступників на підставі договору, зазвичай, переходять ті правомочності, які автор, як правило, не може здійснити сам, тому в першу чергу правонаступниками є юридичні особи, такі як видавництва, кіностудії, театри та інші [10, 29].

Треба також додати, що правонаступниками українських авторів можуть бути не тільки українські, але й іноземні юридичні та фізичні особи.

У разі смерті автора або оголошення його померлим власниками майнових авторських прав стають спадкоємці автора твору, які набувають зазначені права відповідно до закону або заповіту. Спадкоємці автора можуть також захищати деякі немайнові права автора при їх порушенні, згідно з ст. 29 Закону спадкоємці мають право захищати авторство на твір і протидіяти перекручен-

ню, спотворенню чи іншій зміні твору, а також будь-якому іншому посягання на твір, що може завдати шкоди честі та репутації автора.

Спадкування авторських прав здійснюється у загальному порядку, який передбачається книгою шостою ЦК України «Спадкове право», а отже при спадкуванні авторських прав за законом спадкоємцями можуть бути фізичні особи, які входять до певної черги законних спадкоємців, а при спадкуванні за заповітом спадкоємцями можуть бути будь-які фізичні, юридичні особи або інші учасники цивільних відносин. Якщо ж померлий автор не мав законних спадкоємців і не залишив заповіту, його авторські права на твір, на відміну від іншої спадкової маси, до держави не переходять, а припиняються [11, 57].

Слід зазначити, що для заповітів у галузі авторського права характерною ознакою є, як правило, наявність заповідальних розпоряджень. На спадкоємців може бути покладений обов'язок привести в порядок архів заповідача і, якщо можливо, опублікувати ті з його рукописів, які були підготовлені, але не були опубліковані за час його життя, або, наприклад, обов'язок надавати всім бажаним можливість оглядати його колекцію картин, фотографій тощо.

Слід звернути увагу і на те, що майнові права авторів переходять у спадщину на певний період часу, згідно з Законом України «Про авторське право і суміжні права» зазначені права спадкоємців діють протягом 70 років після смерті автора, в свою чергу особисті немайнові права автора — охороняються безстроково.

Таким чином, коло суб'єктів авторських відносин є достатньо широким, кожен з них має власний правовий статус та об'єм правосуб'єктності.

Література

1. Никитина М. И. Авторское право на произведения науки, литературы и искусства / М. И. Никитина. — Казань : Изд-во Казан. ун-та, 1972. — 135 с.
2. Лишиц Д. Авторское право и смежные права : пер. с фр. / Д. Лишиц ; предисл. М. Федотова. — М. : Ладомир : Изд-во ЮНЕСКО, 2002. — 781 с.
3. Гражданское право. В 4 т. Т. 2. Вещное право. Наследственное право. Исключительные права. Личные неимущественные права : учебник / отв. ред. Е. А. Суханов. — 3-е изд., перераб. и доп. — М. : Волтерс Клувер, 2008. — 496 с.
4. Антимонов Б. С. Авторское право / Б. С. Антимонов, Е. А. Флейшиц. — М. : Юрид. лит., 1957. — 280 с.
5. Право інтелектуальної власності : навч.-метод. посіб. / О. О. Кулінич, Л. Д. Романадзе. — О. : Фенікс, 2010. — 492 с.
6. Каминев В. Г. Соавторство в издательском договоре // Советское государство и право. — 1969. — № 8. — С. 102–112.
7. Гордон М. В. Советское авторское право / М. В. Гордон. — М. : Юрид. лит., 1955. — 308 с.
8. Серебровский В. И. Вопросы советского авторского права / В. И. Серебровский. — М. : Изд-во АН СССР, 1956. — 283 с.
9. Цивільне право України : підручник. У 2 кн. Кн. 1 / О. В. Дзера (кер. авт. кол.), Д. В. Боброва, А. С. Довгерт [та ін.] ; за ред. О. В. Дзери, П. С. Кузнецової. — К. : Юрінком Інтер, 2004. — 736 с.
10. Гришаев С. П. Интеллектуальная собственность : учеб. пособие / С. П. Гришаев. — М. : Юристъ, 2004. — 238 с.
11. Дроб'язко В. С. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / В. С. Дроб'язко, Р. В. Дроб'язко. — К. : Юрінком Інтер, 2004. — 512 с.

Анотація

Кетрарь А. А. Суб'єкти авторських відносин. — Стаття.

Стаття визначає зміст таких понять, як суб'єкт авторського права, автор твору; досліджується питання первинних та похідних суб'єктів авторських прав. Проаналізовано правове становище співавторів, авторів похідних та складених творів, авторів творів, створених у порядку виконання службових обов'язків.

Ключові слова: авторське право, суб'єкт авторських відносин, автор твору, правонаступники автора, спадкоємці автора.

Аннотация

Кетрарь А. А. Субъекты авторских отношений. — Статья.

Статья определяет содержание таких понятий, как субъект авторского права, автор произведения; исследуется вопрос первичных и производных субъектов авторских прав. Проанализировано также правовое положение соавторов, авторов производных и составных произведений, авторов произведений, созданных в порядке выполнения служебных обязанностей.

Ключевые слова: авторское право, субъект авторских отношений, автор произведения, правопреемники автора, наследники автора.

Summary

Ketrar A. Subjects of author's relations. — Article.

Article defines the maintenance of such concepts as the subject of the copyright, the author of product; the question of primary and derivative subjects of copyrights is investigated. The legal status of coauthors, authors of derivative and compound products, authors of products of the official duties created as performed also.

Keywords: the copyright, the subject of author's relations, the author of product, assignees of the author, successors of the author.

УДК 336.221:346.12

О. Р. Зельдіна, О. Ю. Гостєва

ПОДАТКОВИЙ КОДЕКС: ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ЙОГО МОДЕРНІЗАЦІЇ

Питання про доцільність розробки та затвердження Верховною Радою України єдиного кодифікованого нормативно-правового акта, що регулює питання оподаткування, активно обговорювались в наукових і ділових колах впродовж 20 років незалежності України. Кодекс повинен був замінити безліч законів і підзаконних нормативно-правових актів про оподаткування, що дозволило б систематизувати податкове законодавство України, усунути неузгодженість норм права, нестабільність податкового законодавства, громіздкість розрахунку основних податків і тому подібне.

На думку А. В. Майстренко, основними недоліками раніше існуючої системи оподаткування були: по-перше, часті зміни в законах щодо деяких податків, які негативно відражаються на діяльності суб'єктів підприємництва, не дають підприємцям нормально функціонувати, випускати конкурентоздатну продук-